

NIEUWE OPZET INFORMATIENET: ANDERE UITKOMSTEN DAN VROEGER

Walter van Everdingen

Het Bedrijven-Informatienet van het LEI is grondig herzien. Dit leidt onder meer tot een verandering in de presentatie van bedrijfsresultaten, zoals bij de ramingen van de inkomens per bedrijfstype in 2003. In dit artikel wordt in het kort een aantal van de belangrijkste wijzigingen aangegeven.

Er zijn zowel wijzigingen in de manier waarop de verzameling en vastlegging van gegevens van individuele land- en tuinbouwbedrijven plaatsvindt, als in de methoden en uitgangspunten die worden gehanteerd bij het berekenen van kengetallen. Bij de herziening is er voor gekozen om zoveel mogelijk aan te sluiten bij (internationale) accountancyregels voor financiële verslaggeving, waaronder de Richtlijnen van de Raad voor de Jaarverslaggeving. Door de herziening heeft een belangrijk deel van de kengetallen een andere definitie gekregen dan in het verleden en kan een vergelijking met oudere jaren niet zonder meer gemaakt worden. In dit artikel worden de belangrijkste wijzigingen besproken.

Aanpassing steekproefkader

De bedrijven in het Informatienet zijn gekozen uit de CBS-landbouwtelling. Daarbij werd in het verleden gewerkt met een steekproefkader (afbakening van bedrijven die door het Informatienet worden beschreven) van bedrijven met een bedrijfsomvang tussen 16 en 800 Nederlandse grootte-eenheden (nge). In de nieuwe opzet is het steekproefkader verlegd naar bedrijven met een bedrijfsomvang tussen 16 en 1.200 Europese grootte-eenheden (ege). Dit komt overeen met 13,8-1.036 nge.

Harmonisatie landbouw en tuinbouw

In het verleden waren er enkele verschillen tussen uitgangspunten van landbouw- en tuinbouwbedrijven. Zo werd bij tuinbouwbedrijven gerapporteerd over een kalenderjaar en bij landbouwbedrijven over een boekjaar dat liep van 1 mei tot en met 30 april. Ook was er een verschil in de behandeling van de BTW. Voor landbouwbedrijven waren de gemiddelde opbrengsten en kosten altijd inclusief BTW, onafhankelijk van de werkelijke situatie op de individuele bedrijven, terwijl voor tuinbouw werd uitgegaan van de werkelijke situatie. Verder werden de kosten, kostprijzen en rentabiliteit bij landbouwbedrijven altijd gerapporteerd 'op pachtbasis'. Dat betekende dat ook voor grond en oude gebouwen in eigendom een pacht werd ingerekend in plaats van de werkelijke kosten voor de eigenaar.

Deze verschillen zijn weggenomen door voor alle bedrijven over te stappen naar een administratie op kalenderjaarbasis en uit te gaan van de werkelijke BTW-situatie op de bedrijven en ook van de werkelijke pacht- en eigenaarslasten.

Verlies- en winstrekening en bedrijfseconomisch resultaat

In het verleden werd in de resultatenrekening geen onderscheid gemaakt tussen betaalde kosten en berekende (niet-uitbetaalde) kosten. Dat leidde er toe dat eerst het nettobedrijfsresultaat (opbrengsten minus kosten) werd berekend (dat veelal sterk negatief was). Daarna vonden bijtellingen plaats van de niet-betaalde kosten voor arbeid en vermogen, zodat uiteindelijk in het algemeen toch een positief inkomen kon reteren. In de nieuwe situatie zijn die zaken uit elkaar getrokken: op de verlies- en winstrekening staan alleen de opbrengsten en betaalde kosten (inclusief afschrijvingen), zodat het finale kengetal het gezinsinkomen uit bedrijf is. Het bedrijfseconomisch resultaat wordt vervolgens separaat weergegeven, door naast de betaalde kosten ook de berekende kosten voor arbeid en kapitaal in rekening te brengen. Dit leidt tot kengetallen als netto-bedrijfsresultaat, opbrengst per 100 euro kosten (ook wel aangeduid als 'rentabiliteit') en arbeidsopbrengst van het gezin.

Waarderen en afschrijven

De vaste activa worden net als in het verleden gewaardeerd tegen het stelsel van actuele waarde, los van tegen welke prijs het in het verleden is verkregen. Er wordt degressief afgeschreven van de nieuwwaarde, waarbij als richtlijn is aangehouden dat op de helft van de verwachte economische levensduur twee derde van de waarde is afgeschreven. Ook de productierechten die om niet zijn verkregen, worden voortaan gewaardeerd tegen de geldende marktprijs per balansdatum, waarmee de aanbeveling van het International Accounting Standard Committee in IAS41 wordt gevolgd. De bedrijfseconomische afschrijving van aangekochte quota is daarmee komen te vervallen. Dit heeft met name bij melkveebedrijven een inkomensverhogend effect ten opzichte van de in het verleden gevolgde methode. Doordat nu alle quota en dus niet alleen de aangekochte worden gewaardeerd, neemt het eigen vermogen fors toe en daarmee ook de post berekende rente.

De biologische activa, zoals bijvoorbeeld de veestapel en gewassen in opslag, worden tegen reële waarde (veelal de marktwaarde per balansdatum) gewaardeerd. Het verschil in waarde tussen de begin- en eindbalans wordt als winst of verlies gezien. In het verleden werd de prijsverandering van de biologische activa buiten de resultatenrekening gehouden (en vormde het samen met de prijsverandering van de vaste activa de post 'herwaardering', die tussen twee boekjaren plaatsvond).

Berekende kosten vermogen

In het verleden werd over een aantal activa (grond, plantaardige en dierlijke activa en andere duurzame productiemiddelen) rente berekend, met voor alle bedrijven gelijke rentepercentages. Daarbij werd dus geen rekening gehouden met bedrijfsspecifieke informatie over bijvoorbeeld vreemd en eigen vermogen en het werkelijk betaalde rentepercentage. Bij het vaststellen van de rentepercentages werd uitgegaan van het rendement op staatsobligaties, waarna een correctie plaatsvond met de helft van de inflatie. Voor grond was het percentage over de jaren heen vast: 2,5%.

In de nieuwe situatie wordt voor elk individueel bedrijf een gemiddeld gewogen vermogenskostenvoet berekend, die rekening houdt met de solvabiliteit van het bedrijf en het betaalde rentepercentage. Deze kostenvoet wordt rechtstreeks toegepast op het gemiddelde vermogen over de beide balansdata van zowel de biologische als van de monetaire activa (tabel 3). Voor de andere activa (behalve grond, zoals gebouwen, machines) wordt de inflatie op deze kostenvoet in mindering gebracht. Voor grond wordt vervolgens nog twee procentpunten in mindering gebracht, zijnde het langjarige verschil tussen inflatie en waardeverandering van grond. Om te voorkomen dat de percentages negatief worden is een minimum rentevoet ingesteld van 0,5%.

Tabel 3 Voorbeeldberekening van berekende rente voor 2 voorbeeldbedrijven in de oude en nieuwe situatie

	Bedrijf 1		Bedrijf 2	
	oude situatie	nieuwe situatie	oude situatie	nieuwe situatie
<i>Gemiddelde waarden van passiva</i>				
Eigen vermogen	750.000	750.000	500.000	500.000
Vreemd vermogen	250.000	250.000	500.000	500.000
Totaal vermogen	1.000.000	1.000.000	1.000.000	1.000.000
Betaalde rente	17500	17500	30000	30000
idem in %	7,00	7,00	6,00	6,00
rentevoet eigen vermogen (incl. risico)		6,50		6,50
rentevoet totaal vermogen	5,00	6,63	5,00	6,25
Inflatie	3,00	3,00	3,00	3,00
<i>Gemiddelde waarde van activa</i>				
Grond	600.000	600.000	600.000	600.000
Biologische activa	125.000	125.000	125.000	125.000
Monetaire activa	25.000	25.000	25.000	25.000
Andere activa	250.000	250.000	250.000	250.000
<i>Vermogenskostenvoet</i>				
Grond	2,50	1,63	2,50	1,25
Biologische activa	5,00	6,63	5,00	6,25
Monetaire activa	0,00	6,63	0,00	6,25
Andere activa	3,50	3,63	3,50	3,25
<i>Berekende rente</i>				
Grond	15.000	9.750	15.000	7.500
Biologische activa	6.250	8.281	6.250	7.813
Monetaire activa	0	1.656	0	1.563
Andere activa	8.750	9.063	8.750	8.125
Totaal	30.000	28.750	30.000	25.000

Meer informatie: *Rapport Het Bedrijven-Informatienet van A-Z*
Website van het LEI (BINternet)